

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

PROVIDING OF FUNDAMENTALIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS WITH INNOVATIVE TECHNOLOGIES

У статті актуалізовано фундаменталізацію професійної підготовки відповідно до оновлення змісту навчальних дисциплін, науково-методичного забезпечення та сучасних інноваційних технологій. Розкрито дидактичні засоби як важливий ресурс зреалізування освітньої діяльності, що структурно упорядковує усі навчальні компоненти, та наголошено на комплексному і наукових підходах до їх використання. Виокремлені загальні умови ефективного забезпечення фундаменталізації освіти засобами інноваційних технологій, без яких не може обійтися становлення майбутнього соціального працівника. Схарактеризовано сучасні засоби інноваційних технологій та розглянуто їх спрямування на мотиваційну, діяльну та технологічно-управлінську складові частини фундаменталізації професійної освіти. З огляду на це, зроблено висновок про результативність впливу засобів інноваційних технологій за фундаменталізації освітньої підготовки на майбутнє особистісне та професійне зростання соціального працівника.

Ключові слова: фундаменталізація професійної підготовки, дидактичні засоби, засоби інноваційних технологій, майбутні соціальні працівники.

В статті актуалізовано фундаменталізацію професійної підготовки в соответствии с обновлением содержания учебных дисциплин, научно-методического обеспечения и современных инновационных технологий. Раскрыты дидактические средства как важный ресурс реализации образовательной деятельности, которые структурно упорядочивает все учебные компоненты, и отмечены комплексный и научный подходы к их использованию. Выделены общие условия эффективного обеспечения фундаментализации образования средствами инновационных технологий, без которых не может обойтись станов-

ление будущего социального работника. Охарактеризованы современные средства инновационных технологий и рассмотрены их направления на мотивационную, деятельностную и технологическую составляющие фундаментализации профессионального образования. Исходя из этого, сделан вывод о результативности воздействия средств инновационных технологий при фундаментализации образовательной подготовки на будущий личностный и профессиональный рост социального работника.

Ключевые слова: фундаментализация профессиональной подготовки, дидактические средства, средства инновационных технологий, будущие социальные работники.

The fundamentalization of professional training in accordance with the updating of content of educational disciplines, scientific – methodological support and modern innovative technologies is actualized in the article. The didactic means as an important resource for the implementation of educational activities, that structurally organize all educational components, are established and the complex and scientific approaches to their use are emphasized on. The general conditions of effective provision of the fundamentalization of education with means of innovative technologies, without which the formation of the future social worker cannot be avoided, are singled out. The modern means of innovative technologies are described and their directions to the motivational, activity and technological – managerial components of the fundamentalization of professional education are considered. Proceeding from this, the conclusion about the effective influence of innovative technologies during the fundamentalization of educational preparation on the future personal and professional growth of a social worker was made.

Key words: fundamentalization of professional training, didactic means, means of innovative technologies, future social workers.

УДК 373.6

Ребуха Л.З.,

канд. психол. наук,
доцент кафедри психології та соціальної роботи
Тернопільський національний економічний університет

Постановка проблеми у загальному вигляді.

За сучасних умов розвитку університетської освіти фундаменталізація професійної підготовки спрямована на уміле оволодіння студентами фахових компетентностей, які в майбутньому допомагають соціальним працівникам на високому теоретико-методологічному рівні виконувати науково-дослідницьку та професійну діяльність й у подальшому стати помітною рушійною силою соціального прогресу. Визначальне скерування фундаменталізації освіти відбувається в межах оновлення змісту як навчальних дисциплін, так і науково-методичного забезпечення за умови віднаходження глибинних, тісних зв'язків між різними процесами навколишнього світу. Зазначена освіта, що цілеспрямована

на фундаменталізацію професійної підготовки, уможливлена завдяки ефективному забезпеченню засобами інноваційних технологій. Тому активізувався пошук засобів інноваційних педагогічних технологій професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сучасному етапі розвитку громадянського суспільства важливо, щоб майбутні фахівці впродовж професійного життя завжди були конкурентоспроможними на ринку праці, займалися самоосвітою та майстерно володіли такими особистісними характеристиками, як стресостійкість, професійна гнучкість, готовність до постійного впровадження інновацій для власної результативної діяльності

тощо. Саме ці завдання вирішує фундаменталізація професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, поєднуючи в собі накопичений досвід людства та сучасні інноваційні технології. Зазначена тематика знайшла своє відображення у дослідженнях вітчизняних науковців.

Так, теоретико-методологічні аспекти фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників відображено у роботах І. Мельничук («Філософсько-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій» [6]), О. Карпенко («Професійне становлення соціального працівника» [4]), В. Поліщук («Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти» [7]), А. Фурмана («Професіоналізація соціального працівника: методологічні аспекти» [11]) та ін.

Розв'язанню суперечностей та проблем професійної підготовки майбутніх фахівців за допомогою інноваційних технологій присвячені наукові дослідження В. Бикова («Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти» [1]), Р. Гуревича та М. Кадемії («Інноваційні освітні технології у вищих навчальних закладах» [3, с. 266–274]), В. Сизикової («Інноваційні педагогічні технології формування професіоналізму майбутнього соціального працівника в процесі фахової підготовки» [9, с. 352–364]) та ін.

Окремі аспекти становлення соціального працівника як професіонала за фундаменталізації освіти розкрито в наукових працях М. Ковтонюк («Фундаменталізація освіти як необхідний чинник у системі професійної підготовки спеціаліста» [5]), Я. Фруктової («До проблеми фундаменталізації змісту педагогічної освіти» [10]), О. Язвінської («Проблема професійної мобільності сучасного фахівця в контексті фундаменталізації професійної підготовки» [12]) та ін.

Водночас у дослідженнях науковців мало уваги приділено висвітленню питання щодо забезпечення засобами інноваційних технологій фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Мета статті – окреслити значимість забезпечення фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників за університетського навчання засобами інноваційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Засоби навчання слугують важливим чинником забезпечення якості освітньої діяльності в умовах професійної освіти, адже впливають на удосконалення методів і прийомів навчальної діяльності, активізують розумові процеси в навчальній аудиторії, позначаються на самостійній діяльності студентів, актуалізують безперервний контроль результатів навчання майбутніх соціальних працівників [1, с. 32–34]. Використання засобів навчання в процесі підготовки фахівців за університетського

навчання забезпечує успішне засвоєння ними знань та формування професійних навичок й унормованих вмінь [6, с. 55].

Засоби, структурно-упорядковуючи усі навчальні компоненти, виступають важливим ресурсом під час зреалізування освітньої діяльності та створюють сприятливі умови для успішного досягнення цілей навчання за фундаменталізації професійної підготовки. Тому сучасні викладачі закладів вищої освіти активно й ефективно впроваджують їх у своїй професійній діяльності, оскільки вони допомагають сповна залучити студентів до освітнього процесу, сприяють розумінню та засвоєнню професійно-зорієнтованого матеріалу, постійно підтримують зацікавленість до пізнавальної діяльності в навчальній аудиторії.

Засоби навчання в педагогічній науці мають свою історію, оскільки пов'язані з соціокультурними змінами в суспільстві й домінуючими цілями освітньої практики [1]. На переконання Н. Волкової, під засобами навчання варто розуміти матеріалізовані носії інформації, які відрізняються один від одного способом їх пред'явлення [2, с. 123–124]. Як зазначає О. Карпенко, ці носії володіють певними дидактичними можливостями, логіко-смысловною та функціональною спрямованістю [4].

Формування системи засобів навчання передбачає знання їх дидактичних властивостей і функцій. Дидактичні властивості слугують ознаками, що відрізняють засоби навчання від інших компонентів педагогічної системи. Тоді ж як особливості ознак проявляються в дидактичних функціях, котрі відображають потенційні можливості, що властиві засобам навчання. До основних функцій засобів навчання відносимо: джерело інформації, прогнозування педагогічних результатів, організацію діяльності, інтеграцію знань, міжпредметну координацію навчальної діяльності, самоосвіту і саморозвиток, фахову комунікацію, контроль і зворотній зв'язок тощо.

Проте науковець І. Мельничук зазначає, що окремо взяті засоби не можуть повністю вирішити окреслені викладачем навчальні завдання [6]. Таким чином зростає роль комплексного підходу у використанні засобів навчання. Комплексність відображає науковий підхід до планування і застосування оптимальних дидактичних засобів, необхідних для якісного професійного навчання.

Ефективність комплексного використання засобів навчання істотно залежить від доцільної методики їх застосування. В освітньому процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників такі методики передбачають виокремлення загальних умов, без яких не обходиться результативна професійна підготовка. Ці умови передбачають:

– чітке дотримання інструктивних вимог до підготовки навчально-матеріального оснащення аудиторних занять;

– використання кожного засобу на занятті з урахуванням їх основних функцій і можливостей відповідно до визначеної навчальної мети;

– дотримання принципів науковості, доступності, адаптивності і систематичності в застосуванні засобів навчання;

– організацію різносторонньої навчальної діяльності студентів із набуття новітніх знань за участю як викладача, так і самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців;

– рівноцінне використання студентами методів і форм роботи із засобами навчання (спостереження, аналізування об'єктів вивчення та їх синтез, пошук даних і виконання розрахункових обчислень, самоконтроль, взаємоконтроль тощо);

– ефективне включення якомога більшої кількості студентів до аудиторної роботи із засобами навчання та ін.

На особливу увагу заслуговують інноваційні засоби: міні-підручники (засіб набуття нових знань, мисленнєвого розвитку, пам'яті, професійного мовлення студентів, залучення до самостійної роботи, який через фундаментальне наповнення і структуру встановлює глибину розкриття змісту навчального курсу); фахово-спрямована література (засіб розширення та формування професійного світогляду студентів); збірники професійних задач, які ототожнені з вирішенням кейсів (засіб забезпечення індивідуалізації самостійної роботи, закріплення і трансформації вже наявних знань); графічна засоби, до яких належать таблиці, схеми, діаграми, графіки тощо (засіб інформації, закріплення і контролю знань, розвитку аналітичних здібностей); електронні засоби навчання, такі як мультимедійний проектор та сенсорна дошка (засоби проектування мультимедійних програм навчального призначення, презентації нового матеріалу); програмно-педагогічні засоби (засоби, представлені сукупністю комп'ютерних програм навчального призначення); природні об'єкти (засоби забезпечення правильності і точності сприйняття присутнього об'єкта, формування уявлень і понять, практичних умінь і навичок студентів через організовану викладачем групову та індивідуальну форми навчальної діяльності) та ін.

Сучасні засоби навчання дають змогу зреалізувати у професійній підготовці вищої школи інноваційні технології, які спрямовані на мотиваційну, діяльнісну та технологічно-управлінську складові частини освіти. Перша складова частина, що зорієнтована на розвиток внутрішньої мотивації особистості до навчання, сприяє включенню майбутніх соціальних працівників в освітню та професійну діяльність без довготривалої до неї адаптації, друга складова частина допомагає в організації безпосередньої освітньої діяльності студентів, тоді як третя складова частина організо-

вує систему способів досягнення результативності процесу навчання.

Впровадження засобів інноваційних технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців є необхідним елементом формування основ професіоналізму [8, с. 112–113]. У соціогуманітарній сфері використання таких технологій є одним із пріоритетних напрямів.

У навчанні майбутніх соціальних працівників на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства має надаватися перевага фундаменталізації освіти, адже нині випускники спеціальності «Соціальна робота», на думку науковців В. Бикова [1], О. Карпенко [4], І. Мельничук [6], О. Язвінської [12], мають недостатньо високий рівень професійної підготовки, низький соціальний статус, у них майже відсутня перспектива подальшого працевлаштування, низька задоволеність своєю професійною діяльністю тощо.

Отже, запроваджені засоби інноваційних технологій до фундаменталізації професійної підготовки в умовах вищої школи результативно впливають на особистісне зростання соціальних працівників та сприяють майбутньому професійному зростанню завдяки формуванню у них компетентнісних новоутворень.

Висновки. Для фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників важливим є забезпечення освітнього процесу сучасними засобами інноваційних технологій, які суттєво підвищують ефективність викладання, наочно демонструють переваги особистісно-орієнтованого навчання, формують у студентів професійне мислення та творчі здібності, дають змогу викладачу робити акцент на фундаментально-спроєктованому змістовому наповненні навчальних дисциплін, підвищують зацікавленість майбутніх соціальних працівників до розв'язання професійних задач та дають змогу залучати їх усіх до активних форм роботи на заняттях.

Потребують вирішення питання удосконалення змісту професійної підготовки майбутніх соціальних працівників за фундаменталізації університетської освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биков В.Ю. Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2012. № 29. С. 32–40.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2003. 576 с.
3. Гуревич Р.С. Інноваційні освітні технології у вищих навчальних закладах / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / ред. О.Г. Романовський. Харків: НТУ

«ХПІ», 2016. Вип. 45 (49): матер. 2-ї міжнар. наук.-практ. конф. «Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників», 25–26 травня 2016 р. Ч. 1. С. 266–274.

4. Карпенко О.Г. Теорія і практика професійного становлення соціального працівника: навч. посібник. К.: Вид. дім «Слово», 2014. 192 с.

5. Ковтонюк М.М. Фундаменталізація освіти як необхідний чинник у системі професійної підготовки спеціаліста. Проблеми сучасної педагогічної освіти : педагогіка і психологія. 2011. Вип. 34. Ч. 1. С. 2–5. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2011_34_1/Kovtonyuk.pdf.

6. Мельничук І.М. Філософсько-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій. Медична освіта. 2012. № 3. С. 55–60.

7. Поліщук В.А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2006. 454 с.

8. Ребуха Л.З. Инновационные технологии в профессиональной подготовке будущих социальных

работников. Теория и методика профессионального образования. Сборник научных статей. 2017. Выпуск 4. Часть 1. С. 112–117. URL: <http://ripo.unibel.by/assets/site/jpo/files/vipusk4-1.pdf>

9. Сизикова В.С. Інноваційні педагогічні технології формування професіоналізму майбутнього соціального працівника в процесі фахової підготовки. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти [Текст]: П78 зб. наук. праць / за ред. Л.Л. Тovaжнянського, О.Г. Романовського. Харків: НТУ «ХПІ», 2016. Вип. 45 (49). Ч. 1. С. 352–364.

10. Фруктова Я.С. До проблеми фундаменталізації змісту педагогічної освіти / В.П. Покась, Я.С. Фруктова. Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. К.: КУ ім. Бориса Грінченка, 2013. Вип. 19. С. 70–74

11. Фурман А.А. Професіоналізація соціального працівника: методологічні аспекти. Вітакультурний млин. 2014. Модуль 16. С. 57–62.

12. Язвінська О.М. Проблема професійної мобільності сучасного фахівця в контексті фундаменталізації професійної підготовки. Вісник національного транспортного університету. 2011. № 24 (1). С. 32–36.